

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER

-BÜLTEN

Sayı:2 / Tarih: 15 Ocak 2026

ADALET - HÜRRİYET - MUSAVVAT - UHUVVET

www.birder.org.tr

BİRDER
AKADEMİ

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER AKADEMİ

Birder Politika - Tarih - Kültür - Sanat - Bilim e-bülten Yayını / Sayı:1 / Tarih: 15 Aralık 2025

www.birder.org.tr

BİRDER e-BÜLTEN

Birlik ve ilerleme Düşünce
Derneği Adına İmtiyaz Sahibi
Müjdat ÖZTÜRK

Genel Yayın Yönetmeni /
Birder Akademi Koordinatörü
Vural CAMBUL

Editör
Anıl KARA

Hukuk Danışmanı
Av. Arife CAMBUL

Dizi-Grafik-Tasarım
Meltem CAMBUL MERT

Yayın Kurulu

Müjdat ÖZTÜRK
Vural CAMBUL
Anıl KARA
Umut Kaan KİLİM
Niyazi ALPAY
Mehmet ÖZTÜRK
Doğan ÖZTÜRK
İlayda AYAZ
Av. Arife CAMBUL
Meltem CAMBUL MERT

Görüş ve önerileriniz için
birder@birder.org.tr

Dergimizde yayımlanan makaleler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir.
Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.
Yayımlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

BİRDER
BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

YAYIN ORGANIDIR

İçindekiler

Genel Başkan'dan 4 *Birder'e Dair*
Müjdat ÖZTÜRK

Birder Akademi'den 5 *Bülten'e Dair*
Vural CAMBUL

Genel Kültür 6 *Türk Aydınında Milli*
Kültür ve Medeniyet
Anlayışı
Dr. Füsün KAYAN ARDAMAN

Türk Aydınlanması 7 *Terörle Mücadele Yetmez;*
Türkiye'nin Türk
Aydınlanması
Murat DOĞAN

Gençtürk 8 *Türkiye'de Milliyetçi*
Bir Genç Olmak
İlayda AYZ

İletişim 9 *Derneklerde İletişim*
Ertuğrul Nezi ERDEM

Ekonomi 10 *Fiyatın Değil*
Sistemin Hikayesi
Doç. Dr. Dağhan GÖKÇE

Türk Dili 11 *Dil Gümrüğü*
Oğuzhan BEDİR

Biyografi 13 *İsmail Enver Paşa*
Umut Kaan KİLİM

Bilim/Teknoloji 15 *Yapay Zekâ: Bilim*
Kurgudan Günlük Hayata
M.Niyazi ALPAY

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

Genel Başkan'dan; BİRDER'E DAİR

Müjdat ÖZTÜRK
BİRDER Genel Başkanı

Bir düşüncenin sadece siyasi faaliyetlerle iktidar olamayacağı gerçeğinden hareketle Türk Milliyetçiliğinin Sivil Toplum alanında da varlık gösterebilmesi, fikir ve düşünce üretmesi, projeler geliştirmesi, kültür, sanat ve edebiyat alanında da toplumsallaşması ve milletle buluşması adına BİRDER ortaya çıkmıştır.

Kuruluş motivasyonu Türk Milliyetçiliğinin siyasal alandaki gücüyle orantılı toplumsal etki alanına sahip olamayı düşüncesidir.

Kurucu kadro, Türk Milliyetçilerinin siyasal sahaya sıkıştığını ve Türk Milliyetçiliği düşüncesinin toplumla istenen biçimde buluşamadığını, milliyetçi düşüncenin ürettiği kavramların, fikirlerin daha topluma ulaşmadan kaybolup, buharlaştığı olgusu ile harekete geçmiştir.

Bu düşünceden hareketle BİRDER;

- Türk Dünyasına nasıl hizmet edebiliriz,
- Türk Birliği Ülküsünü nasıl yaşatabiliriz,
- Türk Milliyetçiliğinin tarihsel referanslarından güç alarak
- Geleceği nasıl kurgulayabiliriz sorularına birlikte cevaplar aramış,
- Türk Milliyetçiliğinin yenilenmesi, gelişmesi daha geniş kitlelerle buluşabilmesi için kurulmuştur.

BİRDER'in hedefleri;

- Türk aydınlanmasını gerçekleştirmek;
- Türk varlığının, Türk kimliğinin ve Türk kültürünün korunması, gelişmesi;
- Türk Milletinin dili, dini, tarihi, kültürü hakkında araştırmalar yapılması;
- Türk varlığının ve kültürünün geleceğe taşınması yolunda çalışmalar yapılması;
- Türk Milliyetçiliğinin ideolojik yenilenme sürecine katkı sağlanması;
- Türk Milletinin birlik ve beraberliğini sağlamlaştıracı, sosyal dokuyu artıracak çalışmalar yapılması;
- Türkiye ve Türk Dünyası arasında kültürel sosyal ve iktisadi bütünleşmeye katkı sağlanması;
- Türk Milletinin refahını, güvenliğini güçlendirecek faaliyetlerde bulunulması;
- Türk demokrasisine katkı sağlanması ve demokratik siyasetin yerleşmesi konusunda çalışmalar yapılmasıdır.

BİRDER herhangi bir partiye bağlı olmamakla beraber Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemine inanır, Türk Milletinin menfaatlerini ve çıkarlarını öncelik alır.

Vural CAMBUL
Genel Yayın Yönetmeni
BİRDER Akademi Koordinatörü

Değerli Okuyucular;

Birlik ve İlerleme Düşünce Derneği (BİRDER) bünyesinde yürütülen akademik ve kurumsal çalışmaların düzenli biçimde izlenebilmesi amacıyla hazırlanan e-bültenimizin ikinci sayısını sizlere sunuyoruz.

İlk sayımızla birlikte oluşturmayı hedeflediğimiz yayın çizgisi; dernek faaliyetlerinin kayıt altına alınması, üretilen fikrî birikimin görünür kılınması ve BİRDER Akademi çatısı altındaki çalışmaların bütünlüklü bir çerçevede aktarılmasıydı. İkinci sayımızda da bu yaklaşımı koruyarak, sürekliliği esas alan bir yayın anlayışıyla yolumuza devam ediyoruz.

Bu sayıda; BİRDER Akademi'nin eğitim faaliyetlerine, dernek bünyesinde yürütülen proje ve çalışma gruplarına ilişkin değerlendirmelere ve güncel başlıklara dair analiz yazılarına yer verilmiştir. Yayın içeriği hazırlanırken, akademik ölçülülük ile kurumsal gerçeklik arasındaki denge gözetilmiştir.

Bu yayının ortaya çıkmasında kurumsal iradenin oluşmasına katkı sunan başta dernek başkanımız Sayın Müjdat Öztürk olmak üzere, yönetim kurulu üyelerine ve emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ederim.

Önceliğimiz; e-bültenimizin içerik bütünlüğünü koruyan, düzenli yayınlanan ve kurumsal hafızayı güçlendiren bir yayın haline gelmesidir. Bu doğrultudaki çalışmalarımız BİRDER Akademi çatısı altında devam edecektir.

İkinci sayımızın, derneğimizin düşünsel çalışmalarına katkı sağlamasını temenni ediyorum.

Saygılarımla...

TÜRK AYDININDA MİLLİ KÜLTÜR VE MEDENİYET ANLAYIŞI

Dr. Füsun KAYAN ARDAMAN
Siyaset Bilimi Uzmanı

Türk aydınının Batılılaşma sorunu çerçevesinde baktığı Kültür ve Medeniyet konusunda kavram karışıklığı Tanzimat'tan günümüze kadar Türk aydınları için tartışma konusu olmuştur. Medeniyet ifadesi ile son iki yüz yılda Avrupa/Batı Medeniyeti kastedilmiş; Batı Medeniyetinin tatbikinde başarılı olamamak aynı zamanda medeniyet dışı kalmak olarak algılanmıştır. Birkaç istisna dışında Türk aydını Batının Medeniyetini kendi toplumu lehine kabul ederken, medeniyetle birlikte gelebilecek kültürel unsurlara karşı tedbirli davranmıştır. Kendine ait olmayan değerlerin transferinde aşırıya kaçılmasının yozlaşmaya ve kimlik kargaşasına sebep olacağından korkarak çeşitli vesilelerle uyarıda bulunmuşlardır. Bu aşamada Batı ilmini kastederek kullanılan "Medeniyet" ile yerel değerleri kastederek kullanılan "Milli Kültür" birbirini dengeleyen ve denetleyen kavramlar olarak görev yapmıştır.

Tanzimat'tan itibaren "medeniyet" Türk aydını için bir hedef olmakla beraber Ziya Gökalp'e kadar kavramsal çerçevesinin çizilmediği görülür. Gökalp, kültür ve medeniyet kavramların birbirinden farklı olduğunu kültürün milli ancak medeniyetin milletlerarası olduğunu ileri sürmüştür. Ziya Gökalp ile beraber "kültür", "milli kültür" formuna bürünmüştür. Buna göre geliş kaçınılmaz gözüken yeni sistemde milli birliği sağlayacak içsel dinamik olarak "kültürü" (hars), içinde bulunan bunalımdan çıkış için; "medeniyet"i ise gerekli olan gelişim için tariflemiştir.

Mümtaz Turhan'a göre kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan özellikleridir. Farklı toplumların, müşterek medeniyetlerine rağmen birbirinden ayırt edilen dil, din, sanat, müşterek hatıralar, gelenekler, örf ve adetler gibi sayısız kültür farklılıkları bulunmaktadır. Milli kültürlerin tasfiye kabiliyeti sayesinde bazen kabul edilen bir kültür unsurunun uyum göstermemesi sebebiyle kısa bir süre sonra terkedildiğini söylemektedir.

Erol Güngör, bir ülkenin başka bir ülkenin sadece teknolojisini ya da manevi kültürüne ait unsurlarını almak istese bile başarıya ulaşamayacağını ve teknolojiye bağlı değişimlerin kültürün manevi sahasında da değişimlere zemin hazırlayacağını veya tam tersi olarak inanç ve tutumlardaki değişimlerin de teknolojik değişimleri hazırlayacağını söylemektedir. Güngör, Ziya Gökalp gibi aydınların milliyetçilik anlayışını, modernleşme ile birlikte zayıflayan milli kimliği çeşitli yollarla koruma refleksi olarak değerlendirmekte, kültür ve medeniyeti birbirinden ayırmayan ve her şeyi batıdan alabileceğimizi iddia eden Batıcı aydınların görüşünü de eleştirmektedir:

Tanzimat'tan cumhuriyete olan dönemde aydınlar daha ziyade medeniyetin ilim, teknik yönünü vurgulayarak, bir kurtuluş reçetesi olarak sunmaktadırlar. Milli kültüre olası etkilerine karşı medeniyet ve kültürü ayırarak neyi alıp neyi almamak gerektiği konusunda bir harita çizmeye çalışmışlardır. Cumhuriyet sonrası aydınları için -özellikle 21.yüzyılın ikinci yarısından itibaren- ise artık kültür değişimleri konusu çözülmesi gereken bir sorun olmuş, Batı medeniyetinin tatbiki ile birlikte gelen yabancı kültürlerin, milli kültür üzerinde yaptıkları dejenerasyon, aydınların yeni ilgi alanı haline gelmiştir. Yılmaz Özakpınar'da "kültürün seçme gücü", Mümtaz Turhan'da "milli kültürlerin tasfiye kabiliyeti" bu bağlamda değerlendirilmesi gereken kavramlardır. Ayrıca Erol Güngör'deki Avrupa'da tek bir medeniyet olmadığı iddiası, İbrahim Kafesoğlu'ndaki 4000 yıllık Türk kültürü referansı, 21. Yüzyıl aydınlarındaki Batının medeniyet ihracı amaçlı yoğun saldırısına karşı oluşan korumacı bir refleksin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Milli kültürü erozyona uğratmadan medeniyet treninde yolculuk etmeye çalışmak, çok farklı kültür, din ve siyasal sistemlerle çevrelenmiş bir coğrafyada konumlanmış olan Türkiye için, aydınlarının üzerinde çalışması gereken bir konu olmaya devam edecektir.

TERÖRLE MÜCADELE YETMEZ; TÜRKİYE'NİN TÜRK AYDINLANMASINA İHTİYACI VAR

Murat DOĞAN

İş Adamı

29 Aralık'ta Yalova'da gerçekleştirilen IŞİD operasyonunda çıkan çatışmada üç polis memurumuzun şehit olması, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu tehdidin hâlâ diri ve çok boyutlu olduğunu bir kez daha göstermiştir. Şehitlerimize Allah'tan rahmet, milletimize başsağlığı diliyoruz. Ancak bu acıyı yalnızca bir "güvenlik meselesi" olarak ele almak, gerçeği eksik okumak anlamına gelir. Türkiye'de terör sorunu, yalnızca silahlı yapıların varlığıyla açıklanamaz. Asıl sorun, bu yapıların beslediği fikrî ve toplumsal zeminlerin hâlâ yeterince kurutulamamış olmasıdır. İstihbarat Tartışmaları ve Asıl Kör Nokta Her saldırı sonrası "istihbarat zaafiyeti" başlığı açılmaktadır. Elbette istihbarat hayati önemdedir. Ancak Türkiye'nin asıl zaafı, fikrî sahayı uzun süredir ihmal etmiş olmasıdır. Terör örgütleri yalnızca silah taşımaz; fikir taşır, kimlik inşa eder, aidiyet duygusu üretir. Bu alan boş bırakıldığında, en gelişmiş güvenlik önlemleri bile tek başına yeterli olamaz.

Cumhuriyetle birlikte inşa edilen Türk kimliği, son yüz yılda sürekli olarak siyasi manipülasyonlara maruz kalmıştır. Kimi zaman etnikçilikle kimi zaman mezhepçilikle kimi zaman da sözde dinci ideolojilerle bu kimlik bilinçli biçimde aşındırılmaya çalışılmıştır. Bugün gençlerin bir kısmının köksüz, yönsüz ve savunmasız hâle gelmesi tesadüf değildir. Türk kimliği; ne bir dışlayıcılık ne de bir slogan meselesidir. Türk kimliği; ortak tarih, ortak kültür, ortak kader ve ortak sorumluluk bilincidir. Bu bilinç zayıfladığında, ortaya çıkan boşluklar radikal ve sapkın yapılar tarafından doldurulmaktadır.

Türk Aydınlanması, ertelenemez bir mecburiyet hâline gelmiştir. Türkiye'nin bugün en çok ihtiyaç duyduğu şey, yeni güvenlik paketleri değil; yeni bir Türk aydınlanmasıdır. Ziya Gökalp'in, Gaspıralı İsmail Bey'in, Galip Erdem'in temsil ettiği çizgi; akli, bilimi, millî kültürü ve ahlaki sorumluluğu merkeze alan bir anlayışı ifade ediyordu. Bu aydınlar, milletin önünde yürüyen ama milletten kopmayan isimlerdi. Bugün de Türkiye'nin aynı istikamette düşünen, üreten, konuşan ve risk alan Türk milliyetçisi aydınlar her zamankinden daha fazla ihtiyacı vardır. Zira gençliği yalnızca yasaklarla değil, fikri kuvvetle koruyabilirsiniz. Milli şuur, baskıyla değil, ikna ile; korkuyla değil, anlam ile inşa edilir. Terörle mücadele, yalnızca silahlı mücadele değildir. Asıl mücadele, zihinlerde ve kimliklerde verilir. Eğer Türk kimliği, cumhuriyetin kurucu değerleri ve akılcı milliyetçilik anlayışı yeniden güçlü biçimde anlatılmazsa her bastırılan yapı, başka bir adla yeniden karşımıza çıkacaktır. Birlik ve İlerleme Düşünce Derneği olarak bizler inanıyoruz ki Türkiye'nin güvenliği, Türk aydınlanmasının yeniden dirilmesiyle mümkündür. Bu, bir tercih değil; tarihsel bir zorunluluktur.

TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİ BİR GENÇ OLMAK

Türkiye'de bugün milliyetçi bir genç olmak ne demek? Ne hissediyoruz, ne yaşıyoruz, hangi sorularla ve hangi zorluklarla karşı karşıyayız?

Bu sorular artık sadece bireysel bir kimlik arayışının değil; Türkiye'nin iç ve dış politikada yaşadığı kırılmaların tam merkezinde duran bir gençliğin ortak meselesi. Ülkemiz bugün yalnızca iç siyasi tartışmalarla değil; çözüm süreci ekseninde yürüyen güvenlik politikaları, terörle mücadele, ekonomi ve dış politika başlıklarında da kritik eşiklerden geçiyor.

"Çözüm Süreci" Tartışmaları ve Milliyetçi Bakış:

Son yıllarda yeniden gündeme gelen "çözüm süreci" tartışmaları, milliyetçi çevrelerde derin bir tedirginlik yaratıyor. Bu sürecin, terör örgütlerine taviz verildiği ve devletin egemenlik alanlarının zayıflatıldığı bir yaklaşım olduğu düşüncesi özellikle gençler arasında güçlü bir karşı duruşa dönüşmüş durumda.

Uluslararası literatürde bu tür adımlar "çatışma çözümü" veya "barış süreci" gibi kavramlarla ifade edilebilir. Ancak Türkiye'nin milli güvenliği söz konusu olduğunda, bu yaklaşımın toplumsal birlik ve devlet otoritesi açısından ciddi riskler barındırdığına inanıyoruz. Güvenlik politikalarında atılan ve "pozitif ayrımcılık" ya da "muafiyet" olarak algılanan her adım, sadece askeri değil; toplumsal bütünlük açısından da ağır sonuçlar doğurabilecek nitelikte.

Suriye Politikası ve Halep'te Yaşananlar:

Geçtiğimiz günlerde Halep çevresinde yeniden alevlenen çatışmalar ve Türkiye'nin bölgeye yönelik hamleleri, milliyetçi gençler için temel bir soruyu tekrar gündeme taşıdı: Uluslararası dengeler mi, yoksa ulusal çıkarlar mı? Türkiye'nin sınır güvenliği ve bölgesel istikrar politikalarının, dış baskılardan bağımsız bir şekilde ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

Ekonomi ve Sıkı Para Politikaları:

Enflasyonla mücadele kapsamında uygulanan sıkı para politikaları, "milli ekonomik güçlenme" söylemiyle açıklanıyor. Ancak bu politikaların vatandaşın günlük hayatına etkileri, özellikle gençler açısından ciddi bir sorgulama alanı oluşturuyor. Güçlü bir devlet, güçlü bir ekonomiyle mümkündür; fakat bu güç halktan kopuk olmamalıdır. Geçtiğimiz günlerde yaşananlar, bizlere tamamen halktan kopuk bir ekonomi planı izlendiği izlenimini yaratıyor.

İlayda AYZ

Mimar

Siber Dolandırıcılık ve İç Güvenlik:

Son haftalarda 14 ilde gerçekleştirilen ve 90 kişinin yakalandığı siber dolandırıcılık operasyonları, iç güvenliğin artık sadece sokaklarda değil, dijital alanda da korunması gerektiğini açıkça gösteriyor. Milliyetçi gençler olarak güvenliği; ekonomi, istihbarat ve toplumsal huzurla birlikte ele almak zorundayız.

Dış Politika ve Yeni Diplomasi Arayışları:

Türkiye'nin Körfez ülkeleri ve bölgesel aktörlerle geliştirmeye çalıştığı yeni ilişkiler, milliyetçi gençlikte iki temel beklentiyi güçlendiriyor: dış politikada bağımsız duruş ve milletlerarası denklemlerde Türkiye'nin çıkarlarının kararlılıkla korunması.

Milliyetçi Gençlik Kimliği:

Peki biz milliyetçi gençler ne istiyoruz? Milliyetçi bir genç olmak;

- Türkiye'nin bölünmez bütünlüğüne sıkı sıkıya bağlı olmak demektir.
- Terörle mücadelede taviz vermemek, Türk milletinin yanında durmak demektir.
- Milli çıkarları, uluslararası dengelerin önünde tutmak demektir.
- Ekonomik bağımsızlık ve kültürel birliğin savunucusu olmak demektir.

Bugün çözüm süreci ve benzeri tartışmalara bakarken şu soruları sormadan edemiyoruz: Hangi adımlar güvenliği güçlendirir, hangileri zayıflatır? Türkiye'nin geleceğinde ekonomik güçlenmenin yeri nedir? Dış politikada milli bağımsızlık nasıl korunur?

Bu mesele yalnızca ideolojik bir tercih değil; gençlerin, ailelerin ve ülkenin geleceğine dair bir sorumluluktur. Türkiye'de milliyetçi bir genç olarak yaşamak bir mücadeledir. Ama bu mücadele; kimliğimizden utanmadan, fikirlerimizi geri çekmeden ve tartışmaların dışında kalmadan verildiğinde anlam kazanır. Ülkemizin siyasetine, toplumuna ve geleceğine katkı sunmak bizim görevimizdir.

DERNEKLERDE İLETİŞİM

Ertuğrul Nezh ERDEM
Eğitimci

Başarılı bir dernek, yalnızca iyi bir amaç için çalışmakla kalmamalı; aynı zamanda bu amacı etkili bir şekilde hayata geçiren, sürdürülebilir bir yapıya sahip olmalıdır. Derneğin başarısı için hem iç yapının güçlü olması hem de dış dünyayla etkili bir bağ kurulması gerekir.

Dernekler, toplumda birçok önemli rol üstlenirler. Ancak, bu rolleri tam anlamıyla yerine getirebilmek için, derneklerin etkili bir iletişim stratejisi geliştirmeleri ve daha fazla görünürlük sağlamaları gerekmektedir. Bu yazımda, derneklerin iletişimi ve görünürlüğü hakkında bilgi vereceğim ve derneklerin toplumda nasıl daha fazla farkındalık yaratabileceği konusunda ipuçları sunacağım.

Derneklerin İletişim Kanalları

Dernekler, iletişim kanallarını doğru bir şekilde kullanarak toplumla etkileşim kurabilirler. Bu nedenle, derneklerin web sitelerini, sosyal medya hesaplarını, e-posta ve mesajlaşma uygulamalarını etkili bir şekilde kullanmaları gerekir. Bu iletişim kanallarını etkin bir şekilde kullanarak, dernekler üyelerine, takipçilerine ve toplumda daha geniş bir kitleye erişebilirler.

Derneklerin Hedef Kitlelerini Belirlemesi

Derneklerin iletişim stratejilerinin başarısı, hedef kitlelerini doğru bir şekilde belirlemelerine bağlıdır. Dernekler, hedef kitlelerine yönelik olarak özel olarak hazırlanmış içerikler üretmeli ve bu içerikleri hedef kitlelerinin ilgi alanlarına göre paylaşmalıdır.

Derneklerin Etkili Mesajlar Verme Yöntemleri

Dernekler, topluma etkili mesajlar verebilmek için, mesajlarını doğru bir şekilde hazırlamalıdır. Mesajlar, derneğin amaçlarını, hedeflerini ve faaliyetlerini yansıtmalıdır. Ayrıca, mesajlar basit ve anlaşılır olmalıdır. Bu şekilde, toplumda daha fazla farkındalık yaratılabilir.

Derneklerin Medya İlişkileri Yürütmesi

Medya, derneklerin toplumda daha fazla farkındalık yaratmaları için etkili bir araçtır. Bu nedenle, derneklerin medya ilişkilerini etkin bir şekilde yürütmeleri önemlidir. Basın bültenleri hazırlayarak, röportajlar vererek ve medya organlarıyla düzenli bir şekilde iletişim kurarak, derneklerin faaliyetleri ve amaçları hakkında daha fazla yayınlanabilir. Bu sayede, toplumda daha fazla farkındalık yaratılabilir ve derneklerin görünürlüğü artırılabilir.

Derneklerin Etkinlikler Düzenlemesi

Dernekler, etkinlikler düzenleyerek toplumla daha fazla etkileşim kurabilirler. Etkinlikler, derneklerin faaliyetleri hakkında bilgi vermek, toplumu bilinçlendirmek ve üyeleriyle bir araya gelmek için etkili bir araçtır. Etkinliklerin tanıtımı ve organizasyonu da derneklerin iletişim stratejilerinin önemli bir parçasıdır. Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarını etkili iletişim ve ekonomik yönden gelişimi açısından oldukça önemli bir ayrıntıya eğildiği düşünülebilir. Çalışma, Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarını stratejik ve etkili iletişim uygulamalarıyla yaklaşılması gerektiğini öneren bir bakış açısı getirmektedir. Çalışmanın, içeriğiyle temelde Sivil toplum kuruluşlarının kendi aralarında, toplumla, özel sektör ve kamu kuruluşlarıyla daha etkili iletişim kurması amaçlanmaktadır.

FİYATIN DEĞİL SİSTEMİN HİKÂYESİ

1 970'lerde ons gümüş fiyatı 1,29 dolardan 50 dolara kadar yükselmişti. 2011 yılında ise 4 dolar seviyelerinden yine 50 dolarlık zirveye ulaştı. Bu rakamlar ilk bakışta geçmişte kalmış gibi durabilir. Ancak bugünün alım gücüyle değerlendirildiğinde tablo oldukça farklı... 1970'lerde görülen 50 dolarlık zirve, bugün yaklaşık 170 dolara denk geliyor. 2011'deki 50 dolar ise günümüz şartlarında 70 doların üzerinde bir seviyeye karşılık geliyor. Demem o ki gümüş, geçmişte zirve yaptı, ancak bugünün dünyasında o zirvelerin reel karşılığı hâlâ tam olarak görülmüş değil.

Son dönemde yaşanan gelişmeler, gümüşün yeniden bu tarihsel bağlam içinde ele alınmasını zorunlu kılıyor. Özellikle kasım ayı sonunda Çin'in attığı adımlar ve küresel ölçekte fiziksel gümüş hareketleri birlikte değerlendirildiğinde; gümüşte yaşananların sadece teknik analiz ya da kısa vadeli spekülasyon fiyatlamalarıyla açıklanamayacağı net biçimde görülüyor. Burada daha derin, daha yapısal bir süreç söz konusu. Bu nedenle 2026 yılı için gümüşün en düşük seviyesinin bile 70-75 dolar bandında, hatta 78 dolara kadar uzanan bir aralıkta olabileceğini söylemek mümkün.

Bugün gümüş piyasasına baktığımızda aslında iki farklı yapı ile karşı karşıyayız. Bunlardan ilki ABD tarafında; burada gümüş çoğunlukla kağıt üzerinde alınıp satılıyor. Yani ortada gerçek bir gümüş teslimi çoğu zaman yok. Çin'de ise yapılan işlemlerin arkasında gerçek, fiziksel gümüş bulunuyor.

ABD'de bu nedenle gümüşe karşı açılan satışlar giderek artıyor. Karşılık bulmakta zorlanan sistem, gümüş sahiplerinden emanet gümüş kiralayarak bu açığı kapatmaya çalışıyor. Bu durum, sistemin ne kadar zorlandığını açıkça gösteriyor. İşte kırılma tam da bu noktada başlıyor.

ABD tarafında artan satım yönlü işlemler, sistemin fiziksel karşılık üretme kapasitesini zorlamaya başladı. Bu açığı kapatabilmek için ABD piyasası, depolarda gümüş bulduranlardan gümüş kiralama yoluna gidiyor. Bu kiralama işlemlerinin maliyeti ise zaman zaman oldukça sert yükselişler gösterdi. Üstelik bu maliyetler ABD doları cinsinden faizler üzerinden şekilleniyor.

Diğer bir yöntem ise marjın oranlarının yükseltilmesi. Yani gümüşte uzun pozisyon alan yatırımcıların daha fazla teminat yatırmaya zorlanması ve bu yolla pozisyon kapatmalarının teşvik edilmesi. Bu mekanizma, geçmişte ABD finansal sisteminin krizleri ötelemesinde oldukça etkili oldu.

Peki bu yöntemler sistemik riski tamamen ortadan kaldırır mı? Bunun iki cevabı var:

Doç.Dr. Dağhan GÖKÇE
Uluslararası İlişkiler Uzmanı

Birincisi, evet; geçmişte büyük ölçüde kaldırdı. FED, sistemde zorlanan kurumlara likidite sağladı, fiyatlarda oluşan aşırı balonlar zaman içinde söndürüldü ve finansal yapı ayakta tutuldu.

İkincisi ise, artık bu sürecin eskisi kadar kolay olmadığı gerçeği...

Çin'in emtia piyasalarında artan etkisi, Çin piyasasının güçlenmesi ve gümüş ihracatına lisans zorunluluğu getirilmesi, gümüşü küresel rekabetin merkezine yerleştiriyor. Bu durum, ABD ile Çin arasındaki çekişmeyi yalnızca ticaret savaşı olmaktan çıkarıp, doğrudan finansal sistemin sürdürülebilirliğini ilgilendiren bir noktaya taşıyor. 2026 yılına girerken bu çekişmenin finansal piyasalarda zaman zaman kilitlenmelere, sert dalgalanmalara ve güven sorunlarına yol açması şaşırtıcı olmayacaktır. Gümüş bu sürecin merkezinde yer alırken, altın, paladyum, nikel, alüminyum ve bakır gibi diğer stratejik metaller de bu denklemden doğrudan etkileniyor.

Bu tablo aynı zamanda, büyük güçlerin fiziksel kaynaklara erişim konusundaki hassasiyetini de artırıyor. Son yıllarda farklı coğrafyalara yönelik artan ilginin arkasında, yalnızca jeopolitik değil, jeoekonomik kaygılar da bulunuyor. Fiziksel kaynaklar artık sadece bir yatırım aracı değil, sistemik güvenliğin temel unsurlarından biri hâline gelmiş durumdadır.

Gümüşe dönersek...

Geçmiş fiyatlamalarla başlayan bu yolculuk, bugün küresel jeopolitik ve jeoekonomik gelişmelerle birleşmiş durumda. Bu nedenle gümüşte yaşananları yalnızca bir emtia fiyat hareketi olarak okumak eksik kalır. Burada, finansal sistemin sınırlarını zorlayan daha geniş bir hikâye yazılıyor.

Mevcut teknik yapı ve piyasa davranışları birlikte değerlendirildiğinde, önümüzdeki dönemde gümüş fiyatlarının daha yüksek seviyelerin konuşulacağı bir zemine oturduğu görülüyor. Zamanlama açısından ise 2026'nın ilk ayları kritik bir eşik olarak öne çıkıyor.

Kısacası, gümüşte asıl hikâye henüz yeni başlıyor. Sessiz ilerleyen ama derinleşen bu süreç, 2026 yılının en dikkatle izlenmesi gereken başlıklarından biri olmaya aday... Son söz olarak;

*Kağızman'a ismarladım nar gele
Gümüş kemer ince bele dar gele*

DİL GÜMRÜĞÜ

Dil; insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, uzlaşmaya dayalı oluşturulmuş sesli veya görsel işaretler sistemidir. Tarih boyunca insanlar tarafından değiştirilmiş ve geliştirilmiştir. Bunlardan bazıları gelişimini ve değişimini bırakıp tarih sahnesinden çekilmiştir bazıları ise hâlâ varlığını sürdürmektedir. Bu yönüyle dilin eğretilmelere uygun düşen bir yapısı vardır. Genellikle bir canlı olarak kabul edilir; yaşayan, gelişen, değişen ve sona eren. Sayısız eğretilmelerden biri olarak gümrük de kabul edilebilir çünkü ithal ve ihraç ettiği nice ürün vardır. Türkçemiz de dünyanın sayılı gümrüklerinden biridir. İnsanlık tarihine kazandırdığı ve insanlık tarihinden kazandığı sayısız ürün bulunur. Bunları saptamak için geçmişe dönmek ve Türkçenin tarihi seyrini gözlemlemek gerekir.

Türkçe, Ural-Altay dil ailesinin önemli üyelerindedir. Türkçenin tarihî seyrine de ilk olarak Köktürk evresi üzerinden Orhun Yazıtları ile başlamak mümkündür. Her ne kadar yeni araştırmalar Orhun Yazıtları öncesine dair kitabe bulunduğunu gösterse de söz konusu seyrimize verim kazandıracak ilk yazıt hâlâ Orhun Yazıtları'dır. Yazıtın üç ana parçası bulunur: Tonyukuk, Köl Tigin ve Bilge Kağan Yazıtları... Zamanın Göktürk Devleti'nde Tonyukuk bilge bir vezirdir, Köl Tigin yüce bir komutan ve Bilge Kağan ise ulu bir hakandır. Yazıtların içeriğinde mücadeleler ve savaşlar vardır. Bununla birlikte Türk milletine uyarılar da yapılmaktadır. Bu yönleriyle Orhun Yazıtları, Türk edebiyatının söylev ve anı türüne dair ilk parçaları içerir. Yazıtlarda Türkçe, öz hâliyle karşımıza çıkmaktadır. Tümceler ve sözcüklerin neredeyse tümü kendi üretimimizdir.

Türkçenin Uygur evresine bakıldığında önemli ölçüde farklılıklar gözlemlenir. Bunun temelinde yaşanan din değişikliği vardır. Gök Tanrı inancını terk edip Mani ve Burkancı dinlere geçen Türklerin yaşam algısı kökünden değişmiştir. Söz konusu dinler savaşmayı, et yemeyi yasaklar. Bunlar Türk milletinin ilkel dönemlerdeki olmazsa olmazlarındandır. Buna gümrük eğretilmesi üzerinden bakarsak Türkler bu dönemde bir kültür ithal etmişlerdir. Bundan elbette dil de etkilenmiştir. Geçmiş oldukları dinlerin temel düsturlarını öğrenmek amacıyla yazılı kitaplara başvurmuşlardır. Bunlar, bazen öğretici bazen de masalsi bir atmosferde "nirvana" yolculuğuna ulaşmayı aşıl原因 yapıtlardır. Böylelikle gümrüğümüzden geçen ithal tümcelerle zihniyetimize yeniden biçim verdik.

Oğuzhan BEDİR

Türkolog

Türkçenin Karahanlı evresine bakıldığında Uygur Türklerindeki benzer bir kırılma meydana gelmiştir. Karahanlı Devleti de bir din değişikliğine gitmiştir. Bu kez geçilecek din, Talas Savaşı ile birlikte başlayan etkileşimle kendini gösteren İslamiyet'tir. Benzer süreçler, farklı ürünlerle Türkçemizin gümrüğünde kendini göstermiştir çünkü İslam'a geçiş yapan Türklerin dinlerini tam olarak öğrenebilmeleri için Kur'an'a ihtiyacı vardır. Bunun için Arapça öğrenmeleri gerekir. Böylelikle Arap dilini ve edebiyatını ithal edip gümrüğümüzden geçirmeye başlarız. Dilimizde ve edebiyatımızda bu sebeple bir çift başlılık kendini gösterir. Bu dönemde yazılan eserler; aruz ve hece vezninin, dörtlüklerle beyitlerin bir araya geldiği çok kültürlü bir yapıya ve edebiyat geleneğine sahiptir.

Türkçenin Anadolu'daki evresine bakıldığında Karahanlı döneminin etkilerinin devam ettiği görülür. İslam'ın aslında böylesi bir faydası da olmuştur. Uygur döneminde Türklerin elinden alınan savaşçı yanları, İslam'ın fetih algısıyla özgür kalmıştır. Anadolu topraklarında Türklerin varlığından söz ediyorsak bugün bunu Türklük kadar İslam'a da borçluyuz. Türkçenin bugünkü hâlinin belki de temelini yine İslam dinine borçluyuz. Çünkü Anadolu topraklarındaki kültürel etkileşimler sayesinde varlığını farklı kalıplarla sürdürmüştür. Bunda da Divan şiirinin etkisi büyük olmuştur. Hoca Dehhanî'den Şeyh Galip'e dek Fars ve Arap edebiyatı; Türkçenin gümrüğünden nice sözcükler, nice kalıplar geçirmiştir. Bunlardan bazıları vardır ki edebiyatımızın zirvesidir.

Türkçenin seçkin yapısı edebiyatta kendisini Divan şiiriyle göstermişse de öte yandan gelişen bir Halk şiiri gerçeğini ihmal etmemeliyiz. Kam/bahşı geleneğinin dallanıp budaklanmış bir hâli olarak aşıklık/ozanlık geleneği varlığını Anadolu'da göstermiştir. Aşıklar/ozanlar, Türkçe gümrüğünden halkın ürünü olarak çıkmıştır ve halkın yaşadığı Türkçenin seyyahıdır. Gittikleri köylerde öğrendikleri kalıplardan hareketle Anadolu'daki halkın yüreğini ısıtmıştır. Bununla birlikte Halk şiirinde de Arap ve Fars dilinin etkisi az da olsa görülür.

Söz konusu geleneğin dışında kalan ve “kalem şairleri” olarak bilinen Halk şairlerinin aruz vezniyle yazdığı divan/selis/kalenderî/satranç/vezniâher gibi biçimler de bulunmaktadır. Fakat her okur itiraf etmeli ki Halk şiiri Türkçenin özüne bağlı kalmış şairlerle var olmuştur. Aruzda veya retorikte ne kadar başarılı olunursa olunsun; tarih, bu konuda Yunus’un, Karacaoğlan’ın yanında olmuştur.

Türkçemizin ve edebiyatımızın gümrüğünde 20. yy.a kadar Divan şiiri etkili olmuştur. Peki neden bu kadar uzun sürdü? Kabul etmek gerekir ki söylenen döneme kadar edebiyatın kalbi Arap yarımadasında atmıştır. Modern çağa dek edebiyatın, daha doğrusu şiirin, Paris’i olmuşlardır. Divan şiirinin karşıtlarından Namık Kemal dahi bu gerçeği kabul etmiştir. 20. yüzyıl itibarıyla bilime, teknolojiye ve sanata hâkim olan coğrafya Batı olmuştur. Dilde ve edebiyatta kendini Tanzimat aydınlarının yenilik çağrılarıyla göstermiştir. İbrahim Şinasi, Namık Kemal gibi aydınlarla başlayan süreç her ne kadar bir dönem sekteye uğrasa da Millî Edebiyat ile olgunluğa kavuşmuştur. Namık Kemal’in hayalini Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem ve Ziya Gökalp “Yeni Lisan” makalesiyle gerçekleştirmiştir. Gümrük eğretilmesi ile makaleyi şu şekilde özetleyebiliriz:

Türkçe gümrüğünün ithalat ve ihracat tarihinde iki büyük rotası vardır: Doğu ve Batı... İslam nedeniyle Doğu’ya; bilim ve teknik nedeniyle Batı’ya gitmiştir. Hiçbir zaman tam anlamıyla kendisi olamamıştır. İçerikte ve biçimde bağımsız olunca gümrüğümüzdeki ihraç ettiğimiz ürünler artış gösterecektir. Bunun için gereksiz yere ithal edilen ne kadar sözcük, kalıp, edat, bağlaç varsa terk edilip onların yerine ihraç edilen ürünler kullanılmalıdır. İçerik olarak yapıtlarda milletin gerçeği ele alınmalıdır. Böylelikle Türkçe gümrüğü iyiden iyiye millî bir kimlik kazanacaktır. Bunu da uzun yıllar sürdürecektir. Türkçemizin yazgısını en çok annelerimizin konuştuğu arı Türkçe belirleyecektir çünkü “ana dil”e giden yolculuğun başlangıç noktası “ana dili”dir.

Günümüze bakıldığında “Yeni ‘Bir’ Lisan” makalesi daha yazılsa yeridir. Yakın zamanda gümrüğümüzden “dijital vicdan” diye bir sözcük geçti. İronik kısmı “dijital” kısmı Batı, “vicdan” kısmının Doğu’yu hâlâ işaret ediyor olmasıdır. Muhtemelen bir sonraki yıl da bu sözcüğün Türkçesi için TDK bizlere başvuracaktır. Bu kısır döngüyü kırıyor olmanın tek yolu güçlü olmaktır. Doğu edebiyatta, Batı bilimde güçlüydü. Eğer üreten bir güç olursak gümrüğümüzden çıkan sözcükleri de başka uygarlıklar tüketir. Çünkü dil; kültürün mayasıdır, maya bozulunca geriye dönüş neredeyse olanaksızdır. Unutulmamalıdır ki dil değişen, gelişen ve sona eren bir yapıya sahiptir. Her şeyi değişim ve gelişim güzellemesi üzerinden değerlendirmeye devam edersek ansızın sona ermişlik gerçeğiyle yüzleşebiliriz. O sebeple gümrük çalışanlarının çok çalışması ve üretmeye devam etmesi gerekir.

İSMAİL ENVER PAŞA

Umut Kaan KİLİM

Tarihçi

Turan Orduları Başkomutanı Şehid-i Âlâ ve Gazi-i Namdar

İsmâil Enver Paşa, -halk arasında Enver Paşa olarak bilinir- 1881 ya da 1882 yıllarında İstanbul'un Divanyolu semtinde doğmuştur. Kaynaklara göre doğum tarihi kesin olmamakla birlikte, kendisinin Almanca olarak ele aldığı otobiyografisinde 1299 yılının Muharrem ayında, Çarşamba günü saat 12'de (6 Aralık 1882), İstanbul'da, eski lisan mektebinin karşısında, Divanyolu'ndaki evlerinde doğduğunu belirtmiştir. Aslen Kırım'da yaşamış Gagavuz Türk'ü bir aileye mensuptur. Ataları, Rus işgalinden sonra Kili'ye ve oradan da Abana (günümüzde Kastamonu)'ya göç etmiştir. Ailesi, büyük dedesinden Kilili Hasanoğulları ve sonra da Killilioğulları olarak tanınırdı. Babası Ahmed Bey, Manastır kökenli bir memurdu; başlangıçta Nâfia Nezâreti'nde Fen memurluğu yapan Ahmed Bey, daha sonra Surre emini görevine yükselmiş ve sivil paşa rütbesi almıştır. Annesi Ayşe Hanım'dır.

Henüz üç yaşındayken öğrenmeye olan isteğiyle dikkat çeken Enver Paşa, erken yaşta ilkökula kaydolmuştur. İlk eğitimini Fâtih Mekteb-i İbtidâisi'nde aldıktan sonra babasının Manastır'a tayini üzerine eğitime bu şehirde devam etmiş ve askerî rüşdiye ile askerî idâdiyi tamamlamıştır. Daha sonra Mekteb-i Harbiyye-i Şâhâne'ye girerek Osmanlı subay yetiştirme sistemine adım attı. Bu yıllarda, yüksek öğrenim çevrelerinde yaygın olan II. Abdülhamid karşıtı propagandadan etkilenmiş ve ilerleyen yıllarda devletin mevcut yönetimine eleştirel bakış açısı geliştirmiştir.

Mekteb-i Harbiyye-i Şâhâne'yi dokuzuncu olarak bitiren Enver, Erkânıharp sınıfına seçilen kırk beş kişiden biri olmayı başarmıştır. Eğitim sürecinde Abdülhamid karşıtı propagandalar nedeniyle kısa süreli sorgulamalara maruz kalsa da suçlanmamış ve bu dönemde İttihat ve Terakkî Cemiyeti ile doğrudan bir bağlantısı olmamıştır. 1903 yılında sınıf ikincisi olarak mezun olduktan sonra yüzbaşı rütbesiyle Manastır'daki 13. Seyyar Topçu Alayı'na tayin edildi. Burada Bulgar çeteleriyle mücadele harekâtlarına katıldı ve kısa süre sonra farklı piyade ve süvari birliklerine nakledildi.

1905 yılında kolağası rütbesine yükselen Enver Paşa, bu görevleri sırasında Bulgar, Rum ve Arnavut çetelerine karşı gösterdiği üstün başarılarla Osmanlı nişanları ile altın liyakat madalyası aldı. 1906'da binbaşılığa yükseldi. Bu dönemde, Selânik'te kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'ne katılarak Manastır teşkilâtının kurulmasına öncülük etti. Daha sonra bu örgütün Osmanlı Terakkî ve İttihat Cemiyeti ile birleşmesiyle faaliyetlerini genişletti ve ihtilâl girişimlerinde önemli roller üstlendi.

1908'deki II. Meşrutiyet ilanı sürecinde, Enver Paşa Selânik'teki örgütlenme çalışmalarına katıldı ve kısa sürede halk arasında kahraman olarak tanındı. Dağa çıkan subaylar arasında kıdemi yüksek olan Enver, özellikle Kolağası Niyazi Bey ile birlikte Selânik kutlamalarında öne çıkarak "Kahramân-ı Hürriyet" (Hürriyet Kahramanı) olarak anıldı. Bu dönemde Osmanlı İttihat ve Terakkî Cemiyeti içindeki askerî kanadın önde gelen isimlerinden biri oldu. Enver Paşa, II. Meşrutiyet sonrası dönemde kadınların, Osmanlı'nın toplumsal ve ekonomik yaşantısına uyum sağlaması ve katılması amacıyla "Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyeti"ni kurmuştur. Bu cemiyet sayesinde kadınlar, gönüllü olarak savaşa katılmaya başlamış, Türk feminizmi gelişme kaydetmiş, kadın taburları kurulmuştur.

Balkanlar'daki faaliyetleri kapsamında Rumeli Vilâyeti Müfettişliği görevine atanan Enver Paşa, 1909 yılında Berlin askerî ataşesi olarak görevlendirildi. Almanya'da iki yılı aşkın süre geçirdi ve Alman ordusunun disiplin ve örgütlenme tarzını inceledi. Bu gözlemler, onun daha sonraki askerî ve siyâsî kararlarında etkili olmuştur.

1911 yılında Makedonya'daki çete faaliyetlerini denetlemek ve rapor hazırlamak için bölgeye gönderilen Enver Paşa, Selânik, Üsküp, Manastır, Köprülü ve Tikveş'te hem askerî tedbirler aldı hem de İttihat ve Terakkî liderleriyle görüşmeler yaptı. Aynı yıl içinde Nâciye Sultan ile nişanlandı.

Trablusgarp Savaşı sırasında 1911–1912 yıllarında Libya'ya giderek İtalyanlara karşı gerilla savaşı yürüttü ve büyük başarılar elde etti. Bingazi ve Tobruk bölgelerinde askerî karargâhlar kurdu ve 1912'de resmen Umum Bingazi Mıntıkası kumandanlığına atandı. Bu dönemde kazandığı prestij, Osmanlı ordusu içindeki itibarını güçlendirdi.

Balkan Savaşları başladığında Enver Paşa, 1913 başlarında 10. Kolordu Erkân-ı Harbiyye reisliğine tayin edildi. 23 Ocak 1913'teki Bâbıâli Baskını'nda öncü rol oynayarak Harbiye nazırı Nazım Paşa öldürüldü, Sadrazam Kâmil Paşa hükümetinin düşmesine ve Mahmud Şevket Paşa'nın sadârete gelmesine aracılık etti. II. Balkan Savaşı sırasında Edirne'nin geri alınması ve bölgedeki askerî kararlar, Enver Paşa'nın toplum ve askerî çevredeki prestijini artırdı.

1914'te Harbiye nâzırı ve Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye reisliği görevini üstlenen Enver Paşa, Osmanlı ordusunu yeniden düzenlemek ve genç subayları öne çıkarmak için kapsamlı reformlar yaptı. Almanya ile ittifak anlaşmasını sağlamak için girişimlerde bulundu ve Alman savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçişine izin verdi. Bu karar, Osmanlı'nın savaş sürecine dâhil olmasında kritik bir dönemeç oldu.

Savaş sırasında Enver Paşa, özellikle Kafkas Cephesi'nde aktif kumanda görevini üstlendi. Harbiye nâzırlığı süresince yürüttüğü reformlar, sonraki yıllarda Türkiye Cumhuriyeti'nin askerî kadrolarının oluşumuna temel hazırladı. (Enver Paşa, Türk izciliğine özellikle önem vermiş, keşşaf ocakları açıp, baş izci seçilmiştir. Enver Paşa'nın da içinde bulunduğu İttihat ve Terakki hükûmeti döneminde Türk izciliğinde gelişmeler kaydedilmiştir.)

Mondros Mütarekesi'nin ardından Enver Paşa ve İttihatçı liderler 1918'de önce Odesa'ya, sonra Berlin'e geçti ve burada İttihat ve Terakki'nin yeniden örgütlenmesinde rol aldı. Sovyetler Birliği ile diplomatik ve askerî temaslarda bulundu, Anadolu'ya askerî yardım sağlamak için çeşitli girişimlerde bulundu.

1921–1922 yıllarında Orta Asya'da, Buhara ve çevresinde Türk askerî birliklerini örgütleyerek Sovyetlere karşı mücadele etti. Enver Paşa yanında Teşkilât-ı Mahsûsa'nın eski liderlerinden Kuşçubaşı Hacı Sami Bey ve bir takım eski İttihatçılarla birlikte Bolşevik Ruslara karşı Türkistan bağımsızlık hareketini yürüten Basmacılar ve Basmacı Harekâtına destek vermek amacıyla Orta Asya'ya gitme kararı aldı. Şubat 1922 sonunda Enver Paşa Basmacılar'ı örgütlemek için Duşanbe ilerisindeki kışlaklara gitti. 24 Temmuz'da Ruslar'ın, Duşanbe'yi alması üzerine geri çekilerek Satılmış kışlağına vardı. Buradan Belcuvan bölgesindeki Abı-Derya mevkiine geçti ve son karargâhını burada kurdu.

4 Ağustos 1922 tarihinde karargâhta düzenlenen Kurban Bayramı töreninde himayesindeki askerlerle bayramlaşırken bir Rus müfrezesinin baskınına uğradı; yanındaki otuza yakın atlı ile giriştiği çarpışmada Abı-Derya mevkiinde bir Türk subayının şerefli duruşu ve inancıyla mitralyöz kurşunlarının hedefi olarak şehadet şerbetini içti. Cenazesi Cegan Tepesi'ne getirilerek orada defnedildi. Naaşı Türk heyetinin 1996 yılındaki girişimleriyle Türkiye'ye getirildi ve resmi devlet töreni yapılarak İstanbul'da Abide-i Hürriyet anıtında toprağa verildi.

Enver Paşa, Türk tarihinin en sıra dışı ve etkileyici figürlerinden biri olarak, yalnızca bir asker değil, aynı zamanda stratejik vizyonu ve devlet adamlığıyla dönemin siyasi ve askerî dönüşümlerinin merkezinde yer almıştır. Genç yaşta sergilediği disiplin, irade gücü ve liderlik kapasitesi, Balkanlar'da ve Trablusgarp'ta yürüttüğü askerî harekâtlarla somutlaşmış; zorluklar karşısında yılmayan kararlılığı, onun hem askerî hem de siyasî alandaki etkisini perçinlemiştir. İttihat ve Terakki Cemiyeti içindeki etkin pozisyonu, Osmanlı ordusunun modernizasyonu ve stratejik kararların alınmasında gösterdiği cesaret, Enver Paşa'yı yalnızca bir subay değil, aynı zamanda ileri görüşlü bir devlet adamı olarak ön plana çıkarmıştır. Onun öngörüsü, diplomasideki etkinliği ve ulusal çıkarları ön planda tutan tavrı, tarihsel koşulların karmaşıklığında dahi sarsılmaz bir irade ve kararlılık örneği teşkil etmektedir. Enver Paşa, savaş alanlarında gösterdiği fedakârlık ve stratejik deha ile Osmanlı ordusunun modernleşme sürecine yön verirken; politikadaki inisiyatif kullanımıyla da devletin kaderine doğrudan etki etmiştir. Tarih, onu yalnızca askerî başarılarıyla değil, aynı zamanda milletine olan derin bağlılığı, vizyoner liderliği ve cesaretiyle hatırlayacaktır. Enver Paşa, Türk tarihinin unutulmaz, saygıdeğer ve kahraman bir şahsiyeti olarak her zaman örnek alınacak bir figürdür

YAPAY ZEKÂ: BİLİM KURGUDAN GÜNLÜK HAYATA

M. Niyazi ALPAY
Yazılımcı

Günümüzde yapay zekâdan söz etmek neredeyse kaçınılmaz hâle geldi. Oysa bu kavram, son yıllarda ortaya çıkmış bir buluş değil; kökeni 1950'li yıllara uzanan uzun bir düşünsel geçmişe dayanıyor. Bu dönemde, özellikle Alan Turing'in "Makineler düşünebilir mi?" sorusunu ortaya atmasıyla birlikte bilimsel tartışmalar başlamış oldu. İlk yıllarda bu tartışmalar daha çok teorik düzeyde kaldı ve günlük hayata doğrudan yansımada. Ancak özellikle son beş yılda bu alanda çok ciddi ilerlemeler kaydedildi. ChatGPT, Gemini, Grok gibi yapay zekâ sohbet botları ve yazılım geliştirme araçları ortaya çıktı. Günümüzde yapay zekâ, hayatımızın hemen her alanında kendine yer bulmaya başladı.

Yapay zekâ bizim için bir İngilizce öğretmeni, yazılım eğitmeni, psikolog, yemek tarifi veren bir aşçı; hatta sağlık raporlarını yorumlayan bir doktor ya da hukuki metinleri analiz eden bir avukat rolünü üstlenebiliyor. Ancak bazı meslek alanları için hâlen tam anlamıyla güvenilir ve yeterli bilgi düzeyine ulaşmış sayılmaz. Buna rağmen, ilerleyen yıllarda pek çok meslek alanında yeterli olgunluğa erişebileceğine inanıyorum.

Günlük yaşamımda ve iş hayatımda yazılım geliştirirken yapay zekâ araçlarını kullanarak işlerimi daha hızlı tamamlayabiliyorum. Ancak bu araçlar şimdilik tek başına yeterli değil; daha çok süreci hızlandıran ve destekleyici bir rol üstleniyor. Örneğin bir yemek tarifine ihtiyaç duyduğumda yapay zekâya sorabiliyorum; çünkü internet erişimi sayesinde ilgili bilgileri derleyip sunabiliyor. Eskiden bir konuyu araştırmak için doğrudan Google üzerinden arama yaparken, artık pek çok soruyu yapay zekâya sorar hâle geldim. Bununla birlikte sağlık sorunları ya da psikolojik danışmanlık gibi konularda kesinlikle bir doktora veya alanında uzman bir kişiye danışmak gerekiyor. Bu tür hassas alanlarda yapay zekâ hâlen güvenilir kabul edilemez.

Yapay zekâ, yıllardır dizilere ve filmlere konu olmuş bir kavramdır. İzlediğim dizilerden biri olan ve Netflix'te yayımlanan Better Than Us dizisi buna iyi bir örnektir. Tek sezon yayınlanan ve devamı gelmeyen bu diziyi izlemeyenler için bu kısmın spoiler içerdiğini belirtmek gerekir.

Dizide, ev işlerini yapan ya da insanlara çeşitli alanlarda yardımcı olmak üzere programlanmış yapay zekâya sahip robotlar yer alır. Dizi, Isaac Asimov'un üç robot yasasını vurgulayarak başlar. Asimov'un 1942 yılında yayımlanan ve daha sonra Ben, Robot kitabında yer alan "Durağan Döngü" adlı hikâyesinde ortaya koyduğu bu üç yasa şu şekildedir:

- Bir robot, bir insana zarar veremez ya da bir insanın zarar görmesine seyirci kalamaz.
- Bir robot, birinci yasayla çelişmediği sürece bir insanın emirlerine uymak zorundadır.
- Bir robot, birinci ve ikinci yasayla çelişmediği sürece kendi varlığını korumak zorundadır.

Dizinin ilk sahnesinde bu yasalara yer verilir ancak ilerleyen bölümlerde tam anlamıyla yapay zekâya sahip bir robotun bir insanı öldürdüğüne tanık oluruz. Hikâye bu robot üzerinden ilerler ve robotun kendini geliştirerek bir ameliyata girip insan hayatı kurtardığını görürüz. Zamanla robot, görünüş olarak da bir insandan ayırt edilemeyecek hâle gelir. Bu seviyede bir yapay zekânın gerçeğe dönüşmesi için muhtemelen daha uzun yıllara ihtiyaç vardır; ancak bunun hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini söylemek için de güçlü bir neden yoktur. Nitekim yakın zamanda tanıtılan ve yürüyüşüyle insanları şaşırtan bir robotun, üzerindeki kıyafet çıkarıldığında tamamen robotik bir bedene sahip olduğu görülmüş ve pek çok kişiyi yanıltmayı başarmıştır.

Yapay zekâ, geçmişte daha çok teorik tartışmaların ve bilim kurgu anlatılarının konusu iken bugün günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. Eğitimden yazılıma, içerik üretiminden veri analizine kadar pek çok alanda insanlara hız ve kolaylık sağlamaktadır. Ancak mevcut hâliyle yapay zekâ, insan uzmanlığının yerini alan bir unsurdan çok, onu destekleyen güçlü bir araçtır. Özellikle sağlık, hukuk ve psikoloji gibi alanlarda insan denetimi ve uzman görüşü hâlen vazgeçilmezdir. Gelecek yıllarda yapay zekânın daha da gelişeceği açıktır; asıl önemli olan ise bu gelişimi etik, güvenli ve insan yararını önceleyen bir çerçevede yönlendirebilmektir. Yapay zekâ, doğru kullanıldığında insanlığın en güçlü yardımcılarından biri olabilir.

ÜçYediDokuz

HÜRRIYET · ADALET · EŞİTLİK · KARDEŞLİK

YENİ NESİL ANALİZ | HAFTALIK GÜNDEM

Bilgi, Yorum, Perspektif... Hepsi Tek Kanalda!

HEMEN ABONE OL!

Youtube@Ücyedidokuz

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER
AKADEMİ